

Inserati se sprejemajo in velja trisopna petit-vrsta:
8 kr. če se tiska enkrat,
12 " " " dvakrat,
15 " " " trikrat.
Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvu (administracija) in ekspedicijski na velikem trgu h. št. 9, II. nadstropje.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski národ.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
Za pol leta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na velikem trgu h. št. 9, v II. nadstropji.

Izhaja po trikrat na teden in sicer: v torek, četrtek in soboto.

Šolska obravnava.

Z Dunaja, 24. aprila.

Včeraj sta govorila generalna guvernirka Ruf in Wildauer o § 11 šolske postave. Ruf je nižje-avstrijski kmet, Wildauer pa je vseučiliški profesor v Innsbrucku. In vendar je kmet veliko bolj stvarno in temeljito govoril, kakor učeni profesor. Ruf pričel je svoj govor s tem, da hoče odkritosrečno in brez strahu razodeti svoje mnenje, da si je dobil neko žugalno pismo, ki je bilo oddano na alperski pošti s podpisom: „Tvoji volileci, pri katerih si zgubil vse svoje zaupanje“. Že to dovolj jasno pričuje, da pismo niso pisali Rufovi volileci, s katerimi je Ruf že v nedeljo govoril in so mu vsi pritrdjevali, da ima prav, ampak da se je tudi to pismo skovalo kje v kaki judovski družbi, kakor enaka pisma, ki jih je dobil Smolka, Rieger in drugi. V tem pismu Rufovi volileci „volileci“ naznanjajo, da so prišli nalašč na Dunaj (?) ga opazovat, da bodo med njegovim govorom na galeriji, in da mu bodo po četvi zažgali njegova poslopja! Jako dobro je Ruf zavrnil Suessa, ki je Oberndorferju očital, da je le kmet. Ali bi ne bilo bolj prav, gospoda moja, rekel je Ruf, da bi rekli: Hvala Bogu, da je kmet in da je še kmečkih ljudi na svetu? Ali mar kmečki stan ni podlaga in pogoj za obstanek gospode in učenjakov? (Veselost in odobravanje na desni.)

Velika in bogata gospoda lahko govori o socialnem vprašanju, ki je ne tiši, ali če se bode siromaštvo še nekoliko razširilo, bode so-

cijalno vprašanje prijelo kmečki stan in morda tudi učenjakom ne bode prizaneslo. Nasprotniki nas imenujejo klerikalce, nazadnjake, federaliste, in Bog vé, kaj še vse, pa nas so vendar hotli iznenaditi s predlogom o cerkvenem obrednem petju! (Veselost na desni.) Ruf je sklenil z željo, da bi že skoraj šolska postava zadobila veljavo in ljudem prinesla tolikanj zaželjene polajšave.

Za njim je govoril Wildauer puhlo in obširno. Napadal je barona Giovannella ter mu očital, da menda vsaj neče posnemati kranjske duhovščine iz dobe Marije Terezijine, ki se je upirala vstanovitvi šol, češ, da branje in pisanje kmečkim otrokom ni potrebno, ne koristno, ne priporočila vredno, zlasti za dekleta ne, ki bi kaj lahko postale prevzetne, lene ali celo tercijalke! Šola bode po njegovih mislih veliko škodo trpela, in osemletno šolstvo bode pokopano za vselej.

Poročevalec Lienbacher je mojstersko domišljavega profesorja zavrnil, ter njegovim napadom na Kranjske duhovščino nasproti omenjal, da je prva desetletja sedanjega veka ravno duhovščina na Kranjskem snovala šole, in da tudi zdaj še v marsikterem kraju duhovniki podučujejo šolsko mladež brezplačno. Zavračal je tudi trditve družih guvernirakov ter kazal, kako puhli in neresnični so njih dokazi. Omenjal je tudi protestantskega pastora Schneiderja, ki je l. 1869 očitno spoznal, da se nič kaj ne navdušuje za nove šolske postave, ki bodo ravno protestantom jako veliko škodovali. Dr. Sturm je sicer v dejanskem popravku

poročevalca zavračal, češ, da je Schneider radostno pozdravil nove postave kot pričetek svetlejše in boljše dobe, vendar pa ni mogel reči, da bi Schneider ne bil govoril besed, katerih je omenjal Lienbacher.

Levičarji so hoteli vedeti, koliko glav imajo še v zbornici, zato so zahtevali ustmeno glasovanje, pri katerem je imela desnica 18 glasov večine ter § 11 sprejela s 170 glasovi proti 152. Z desnico sta glasovala Fürnkranz in Schönerer, kar so poslušalci sprejeli s sikanjem. To je razdražilo Schönererja, da je zakričal: „Vam bom že še pokazal, vi judovski pobje.“ G. predsednik ga je zaradi tega pokaral, a nam se dozdeva, da bi bilo veliko bolj potrebno pokarati nemirne poslušalce, ki se vtikajo celo v glasovanje in jih brez usmiljenja iztirati iz zbornice.

Pri § 15 govoril je samo Tausche (Plausche ga imenujejo muhašči tovariši) o gospodinjstvu, ki naj bi se podučevalo po šolah, potem je bil ta paragraf sprejet brez premembe.

Obširnejši razgovor pa je bil o §§ 17, 18 in 19, ki zadevajo meščanske šole. Po novi postavi se imajo te šole tako vstrojiti, da se bode nadaljeval nekako poduk ljudskih šol in da bodo učence pripravljale za kmetijstvo, obrtnijstvo in tudi za učiteljske pripravnice. Predmeti ostanejo večidel, kakor so bili dozdej, samo telovadba za deklice ne bo obligatna ampak samo za dečke. Vsakdo sprevidi, da je ta osnova pametna, praktična in zlasti potrebna kmečkemu in obrtnijskemu stanu potrebna. Zato so raznoteri strokovnjaki že prej

Listek.**Ruska vojska na Ogorskem 1. 1849.**

(Pripovedovanje starega ruskega vojaka.)

(Dalje.)

„Nu, ali kakò si se razgovarjal z njimi, Petrov, si mar razumil njih jezik?“

„Ne, gospod! Njih jezika se ne naučiš v sto letih, samo par besed sem se naučil. Toda mnogi njih so znali tudi slovaško in tako smo se razumili.“

„V madjarskih mestih si bil?“

„Prešel sem, gospod, nekoliko mest, toda le mimogredé; konjištvo namreč pošiljajo na kmete v stan. No, toliko sem videl, da so snažna mesta; možje nosijo žnurovane suknje in bogato krasijo svoja oblačila z dragotinami.“

Tudi Nemečev živi dosti med njimi. Tem se je slabo godilo v tej vojski. Dobivali so jih od nas in od Madjarov. Za Velikim Varadinom so zopet valaške naselbine. Tudi Valahi (Rumuni) so národ bogat in tih. Nazaj v Poljsko smo šli po drugi poti, na Levov. Na tej poti smo vidili tretji národ, ruski, „hohlacko“ govoreč.

O Madjarih vam še povem, da so sposobni za vojsko. Oni služijo največ pri konjištvu. Vojake tam radi imajo, njih pesmi se največ glasé o vinu in o vojaki. O času vstaje je bilo na Ogorskem malo vojske, Avstrijci so jih prestavili v Italijo,* a napravili so novačenje in v malih tednih so imeli zbrano kakih sto tisoč mož broječo armado. Konje za topničarstvo so jim dali kmetje in potem so prali Avstrijce, da se je kar prašilo. Kaj bi se bilo zgodilo, ko bi Rusi ne bili došli na pomoč? — ker hoteli so že nad Dunaj! K topovom so jemali mlade junake iz kadetških šol in so zmagovali.

Močno smo se čudili temu národu, ko so polagali orožje. Tri dni potem smo še bivali ukup z Ogri in iz enih kotlov ž njimi jedli. „Aj, . . .!“ so govorili, „ko bi Rusi in Madjari vkup držali, slavno bi to bilo.“ Nam je bilo žal gledati na njih. Vsi njihovi napori so bili uničeni in za vojaka orožje polagati, to gorko pride. Zraven pa so se bali

*) Mnogo jih je, hoteč služiti domovini, ob času vstaje domu popihalo. Ljudje še vedó povedati o deseterih madjarskih dostojnikih, ki so hoteli mimo Beljaka za Dravo dolí proti Ogorski. Toda v Kamei so jih ljudje in vojaki iz Maribora počakali, jih devet razkonjev postrelili, a deseti, glavni vodja, pa je preminil v Dravskih valovih, kamor se je zaprašil. Op. prev.

vsled vstaje še Avstrijcev, ker jih bodo kaznovali. Moram vam povedati, da ko so Avstrijci začeli, da ima ogerska vojska pred nami položiti orožje, prevladala jih je zavist in pohiteli so za njimi, da bi jih pobijali. A niso jih dotekli, ker Ogri so se požurili k nam. Z nami biti se pa niso mogli! Bili so bedni, imeli noge od jezdenja konj ranjene.

Tudi mnogo poveljnikov smo videli, ugodni ljudje. Ko so začeli, da jih imamo predati Avstrijcem, počeli so utekati, mislim da v Turčijo.

Tudi mi smo mnogo pretrpeli v tej vojski. Najpopred nas je deževje morilo, potem je nastala kolera in pomoči nikjer. Mučna žalost nas je trpila, naši so mrli kakor muhe. Ko smo spremenili stan, je kolera prenehala. Potem je deževje prenehalo in nastala neznosna vročina. Na nebu ni bilo videti oblaka, solnce peče da je strah — obrazi so nam očrneli kakor Arabom. Kakor znate, naša obleka ni bila lahka, municija težka! Vode je bilo le redko najti na poti in če se ti pokaže vodnjak — tu vsak tišči k njemu, nastaja guječa! Se polastiš enkrat vode, hočeš se napiti za tri dni in iz tega sledi bolezen. Najpoprej smo mislili, da so vodnjaki zastrupeni.

priporočali tako vredenje meščanskih šol. Vendar so levičarji nasprotovali tudi tem paragrafom, menda iz zgolj nagajivosti, in celjski poslanec Foregger je skoraj celo uro priporočal telovadbo za deklice, ki vsled tega dobijo lepo rast, postanejo lepe, gibčne in prijetne.

Vladni zastopnik Ullrich je obsirno razložil vzroke, ki so vlado pripravili k spremembi omenjenih paragrafov, potem pa je Ozarkievič omenjal, da je hotel pri petji nasvetovati dostavek, da pa tega ne stori, ker njegov zadnji nasvet ni obveljal. Vendar pa bode glasoval za postavbo, ker hoče pokazati, da je zvest sin katoliške cerkve, in neče obteževati svoje vesti! Kak razloček med tem rusinskim duhovnom in bosopetim avguštinskim priorjem Posseltom, ki trdovratno glasuje z levičarji in bo gotovo glasoval tudi zoper §. 48.

Wildauer se je oglašil tudi pri teh paragrafi, pa ga noben že ni poslušal. Ko je izgovoril, opravičeval se je Tilšer, zakaj da glasuje zoper postavbo, pa tako zmedeno, da bi bil moral iz teh vzrokov prav za prav glasovati za postavbo.

Lienbacher je potem zavračal nasprotnike in zlasti prav dobro okreal Foreggerja, ki mu je rekel, da se ni treba bati za lepoto in prijetnost žensk, ako telovadba za deklice ne bode več obligatna, ker je bilo lepih in prijetnih žensk na svetu, ko še ni bilo nobene telovadbe po šolah. Ni mi treba še le omenjati, da so te opazke in še nekatere druge zbudile splošno veselost in da so še levičarji rekli: Prav se mu godi, zakaj pa je tako brezumno čenčal!

Ker so se pri prvem glasovanju levičarji prepričali, da njih ljudje čedalje bolj odpadajo, niso več nasvetovali ustmenega glasovanja, kakor so iz prva pri teh paragrafi nameravali, in bili so §§ 17. 18 in 19 sprejeti z navadno večino. Ob štirih popoldne bila je seja končana, ki se danes pričinja ob desetih popoldne. Na vrsto pride § 21, o polajšavah pri obiskovanju šol, o katerih se bode gotovo celi dan govorilo.

Pehoti (pešcem) se je godilo še slabeje. Če kateri borak kje v žitu ali koruzi zaostane, pa pade po njem guerilla (manjša tropa potikajočih se vojakov ali tolovajev), in našemu vojaku gorjé! Pa tudi med njimi, gospod, je bilo dosti lopovov, ki so morili svoje in naše. Dogodilo se je, da je taka guerilla celó celi oddelek nastrašila. Evo, kaj se je zgodilo v mestu Lučenci:

Nekoliko naših vojakov z dostojniki je ostalo v mestu. Padli so v roke guerilli — mogoče je, da so tudi prebivalci tam držali z guerillo. Zgodilo se je; naše so morili kakor teleta in mrličje pospravili v cerkev. Naša vojska se je vrnila in ko so z nasiljem odprli cerkev ter videli svoje bedne brate — razsrdila se je vojska — in ni se dala zadržati od nasiljstva! Zastonj so grneli bobni in donele trombe — vojaki so se vrgli na mesto, ter plenili in morili. Zverina je postal človek. Nekristjansko delo je vojska! Krik, kletev, šunder, tuljenje, plač. Žene polnuge z otroci na rokah begajo po ulicah, mesto gori. Ukrutno smo mi gospodarili v tem revnem mestu! Tudi dosti nekrivih smo iztirali. To vam je bila strašna noč! Sodite pa sami, ali je mogoče vzdržati se od besnote, ako vidite

Cesar Karol VI. v Ljubljani.

Sedaj, ko se bližajo osrečilni dnevi, da bomo našega preljubljenega vladarja videli v sredi, zanimalo bode vsakega, kako da je bilo v prejšnjih časih o cesarjevem prihodu v Ljubljano. Naj podamo o tem pričujočo drobtino, nadejaje se, da dobimo iz večje roke g. Radiča kaj bolj natančnega. Cesar Karol VI. je obiskal Ljubljano 26. avgusta l. 1728 in se je mudil tukaj pet dni. Prenočil je cesar v Kranji in 26. avgusta ob polu enajstih zjutraj pripeljal se je v glavno mesto Kranjske na prekrasnem vozu in obdan z vsem veličastvom. Pred njim so trobili in bobnali mnogoštevilni konjiki, zadej je šlo vojaštvo in vse meščanstvo v orožji. Raz gradú so grmeli topovi. Slavnostni spreved je šel skozi nova Vicedomska vrata po novem trgu, čez zgornji most, potem po velikem trgu pred stolnico sv. Nikolaja. Stopal je skoz mesto cesar pod nébesom, koje je neslo osem imenitnih meščanov, starešin mestnih. Vse Kranjsko plemstvo je cesarja čakalo v svoji ponosni in dragoceni opravi pred stolnico, škof Feliks grof pl. Schrotenbach pa znotraj pri cerkvenih vratih. Zraven škofa Ljubljanskega so stali Franc Ksaverij Marotti, škof Pičenski in prošt Novomeški ter deželni poslanec; Avgustin Maksimilijan grof pl. Dietrichstein, prošt stolne cerkve Ljubljanske; Aleksander pl. Engelshaus, opat Zatiški; Zmagoslav Kušlan, opat Kostanjevski in prelat Jakob iz Bistre z neštevilnim duhovenstvom. Ko je vzel cesar blagoslovljeno vodo od škofa, da se je pokropil, podal se je počastit sv. Rešnje Telo v kapelo na evangelijski strani cerkve. Na epistelski strani stoječi duhovni so zapeli zahvalno pesem in zazvonilo je po vseh cerkvah v mestu in predmestji. Nato se je podalo Njegovo veličanstvo v škofovo palačo, kjer je bil obed.

28. avgusta, na sv. Avgušтина dan, je šel cesar v Avguštinsko cerkev, da je bil ondi pri slovesni sv. maši. Pred škofovo palačo, kjer je on stanoval, je bila godba ta dan, ki je bil ob enem rojstni dan cesarice Elizabete Kristine.

29. avgusta zjutraj je bilo poklanjanje pred cesarjem. Zjutraj po osmih so prišli iz deželne hiše vsi Kranjski plemenitniki pred cerkev sv.

pred svojimi očmi svoje rojake pobite, razmesarjene in to ne v javnem boji, marveč poklane brez obrane, kakor teleta?

Ko smo dan pred tem prešli čez to mesto, nič podobnega nismo pričakovali. Prebivalci so nas obiskovali v stanu na polji in gostili vojake. Kdo bi si bil takrat tega kaj mislil?

Često smo hodili dalje po noči. Laglje se ide — toda spanec te mori. Konj ti buhne v prednjega, zadnji zopet tebe buti. Naučili smo se tudi na sedlu dremati. Časih se ti sanja — pred očmi se ti mrači, kakor bi ti kaka stena tičala pred nosom. Pa kimaš na sedlu, le sčasoma se zopet zravnaš.

Gladovali nismo. Dobivali smo dosti govedine in če bi té ne bilo — greh bi bilo to tajiti — tú pograbiš ovna od čede, tam gos raz bajerja. To ni bilo lepo za nas, pa resnico je treba povedati. Tudi travo smo kosili za konje in pšenico za krmo in postelj. Moj Bog, mnogo človeške bēde smo videli, morali jo prouzročiti. Kmet revež stoji žalosten, ko ti radosten njegovo rež ugonobljaš! Babe plakajo, kaj je za storiti? Konj je gladen.

V lepem vremenu je bilo veselo v šotorih. Nakosiš trave, pšenice, konja oskrbiš in hitiš

Nikolaja, kjer so ob 9. klečé sprejeli cesarja, prišedšega iz škofije v stolno cerkev. Od znotraj cerkve pričaka zopet škof z duhovni. Pred velikim altarjem usede se cesar na dragocen prestol, na levi strani pa škof zapoje „Veni Creator“. Potem je bila med posebno mogočno godbo velika škofova maša. Ko so se vrnili v škofijo, je cesar ondi sprejemal poklone v veliki dvorani družega nadstropja, ki stoji proti vodi. Zopet so se vsi vrnili v stolnico, ko je bilo to končano, in so zapeli pred velikim altarjem zahvalno pesem. Deželni stanovi so dali ta dan v treh sobanah, namreč v dveh večjih Karolinskega zavoda (semenišča) in v hiši bratovščine presv. Rešnjega Telesa, razkošen in imeniten obed.

30. avgusta se je podal cesar iz Ljubljane v Gorico in Trst. Prekrasna ladija, katero so nalašč za to priliko dali umetno iztesati Kranjski stanovi, ga je čakala na bregu Ljubljanice. Ob treh popoldne je privrelo vse prebivalstvo mesta in okolice skupaj, da se je poslovilo od svojega vladarja, ko je odplul na ladiji proti Vrhniki. Dolgo so se razlegali pozdravi občinstva, ki je med grmenjem topov raz Gradú voščilo srečno pot.

20. septembra ob 6. zvečer se je cesar pripeljal iz Trsta na istej ladiji med gromom topov zopet v Ljubljano in se je mudil tukaj tri dni. Na sv. Matevža dan (21. sept.) je bil v stolnici pri peti maši in zvečer pri litanijah. Drugi dan popoldne se je odpeljal proti Gradcu. S solznimi očmi so ga Ljubljančani nekaj časa spremili po Dunajski cesti.

Politični pregled.

V Ljubljani, 25. aprila.

Avstrijske dežele.

„Deutscher Schulverein“ je tudi za letos na Kranjskem dovolil 300 gl. nagrade za posebne zasluge pri nemškem poučevanju v šolah po jeziku namešanih. Evangelijski šoli v Ljubljani se je izplačala svota obljubljena za l. 1882 in za dve leti zanjaprej privolila. Učnih pripomočkov ali knjig za šolsko knjižnico so dobile šole v Smuku, na Bregu, v Maverlu, v Koprivniku in v Schöffleinu, manjši znesek se je dal zaupljivemu možu na roko. Na treh krajih so dobili učitelji za silo za poučevanje

kuhat. Veselo goré ognji, dim se vije, kakor siva kača. Okrog ognja si pripovedujejo pripovedke, pojó pesni, šalijo se in kadé.

Noči so tam mrzle. Če se pokriješ s kočem, te vendar v ráno mraz prevzame. Pa si misliš, kakó daleč sem prišel! Dà, se li še povrnem kedaj v domačijo?

Glava ti ide okrog in srcé zdrgeta. Spomniš se na rojstni kraj, spomniš na starše — brate! Tudi hišica se ti pokaže in potóčie, kjer si s fanti rake lovil; polje, kjer si za očetom hodil — to vse ti oživi v duši, gospod moj. Vidiš, kakó so te vzeli, kakó je mati jokala, kakó te je stiskala k prsom, kakó te blagoslovila, ravno takó kot bi tvoje teló oddajala na veke mrzli zemlji!

V resnici, gospod, takrat spanec premine in hitiš lulo prižgat. A na okrog, gospod, je taka tihota — samo smrčanje se čuje. Tudi konji spiyo. Ognji so ugasnili, le oglje še tú pa tam tli. In gledaš — vetrič svežo popihljava, rudeče obzorje rudí na vzhodu. Zakrokoče vran — to znači toliko, da je že čas vstati. „Ej, vi črti! vstanite konje čedit!“ čuje se glas in zopet je šunder in živo gibanje kakor na trgu. . .

(Dalje prih.)

doklade. Učiteljski kandidat je dobil pripomoč in založnica za učence na Kočevski gimnaziji doklade. Izplačali so se doneski za družbeno šolo v Maverlu in za lesno obrtniško šolo v Kočevju. Šola v Černošnici je dobila posojila za zgradbo šole, ki se ne odpove, dokler šola ostane nemška. Prihodki društveni so bili 1882. l. 135.000 gl. Za šole se je porabilo 145.000 gl. Začetka februarja t. l. je imelo društvo 547 krajnih skupin, in sicer na Dolenjem Avstrijskem 90, Gorenjem Avstrijskem 32, Solnograškem 5, Štajerskem 43, na Koroškem 14, na Kranjskem 3, v Gorici in v Trsti po 1, na Tirolih 6, na Predarlškem 3, na Češkem 244, na Marskem 79, v Šleziji 25, v Bukovini 1. („Schulz.“)

Iz Prage, 24. aprila. Za nadvojvodino Marijo Antonijo je bila žalna slovesnost v cerkvi vseh svetnikov. — Od tod je šlo 45 vojaških peh na Dunaj, kjer se boje, da bi vsi peki dela ne ostavili.

Vnanje države.

Zveza med Nemčijo, Avstrijo in Italijo daje politikarjem t. j. časnikarskim politikarjem mnogo gradiva za razmišljanje. Opravičeno je pri tem vprašanje, čemu je bilo treba te zveze, mar je mir v Evropi kje v nevarnosti, zoper koga se ima prav za prav mir varovati? — Vsa znamenja tako kažejo, da je četrti v zvezi — Turek, ali pa, da se bode vsaj okoristil s to zvezo. Znano je, kake vpljdnosti si skazujejo nemški cesar in sultan, pruski podaniki stopajo v Turčiji v važne in imenitne službe, urijo turško vojno.

Iz Carigrada. Knez Bolgarski se je peljal v Jafu, od tod pojde v Jeruzalem, kjer bode med velikonočnimi (staroverskimi) prazniki.

Nihilisti obsojeni. Šestero zatočenih Bogdanovič, Zlatopoljski, Graševski (tehnik, izdelovalec bomb), Klimenski, Buzevič, Telalov so obsojeni na smrt na vislice. Drugi so obsojeni na delo v sibirskih rudnikih od 15 let ali na vse živice dni, le žene: Pribilova, Juškova in Boreisa so mileje sojene; Pribilova na 4 leta dela, a une dve na 10 let naselitve v Sibiriji.

Sedaj je dokazano, da je deželna liga (zveza) v zvezi s tajnima društvoma na jugu in severu **Irske**. Član tiste, Tubridge, je obširno vse izdal, in preiskave so vse to potrdile. Tubridge je bil pri napadu na zakupnika ranjen, zaprt in obsojen. Sedaj je postal ovaduh. Na njegovo izpoved so prijeli 11 tovarišev, ki so se ravnokar hoteli odpeljati v Ameriko. Tubridge pravi, da je na zahodu troje skrivnih zvez, v Letterfrak, v Loughrea in v grofiji Clare, pri poslednji je bil Tubridge. Namen te zveze je bil s pota spraviti posestnike, deželne opravnike in ovaduhe. Tubridge je dobil nalog, preiskovati hišo nekega Kennedyja, ki se je bil zameril zarotnikom, ker je v zakup vzel prodano zemljišče, Kennedy je bil potem vstreljen, in morilci so se hvalili zločina. Tubridge je hotel izstopiti, a niso mu dovolili. — Stvar še dalje preiskujejo, a mnogo jih je izginilo, kar priča, da je zarota daleč razmrežena.

Strah pred vešali je zašel **irskim zarotnikom** v ude, postajajo ovaduhi lastne stranke, ali pa je Anglež tako prekanjen, da hoče to „grozovito zaroto“ preden jo uniči, še omamiti poprej, tedaj si prizadeva, posamezne napraviti — se ve, da z lepimi besedami in še marsičim drugim — da izdajajo svoje bivše tovariše. — Taki ovaduhi so potem izročeni občnemu zaničevanju; Anglež vendar svoje doseže, in ker je to sredstvo zdatnejši, kakor vešala in zapor, je vendar le mogoče, da ukroté zaroto. Prvo pa je, da se sami poboljšajo, dokler ne odpravijo krivic do irskega ljudstva, tudi vse preiskave in sodbe ne bodo kaj pomagale.

Mano negra (črna roka) je imé **španjskih nihilistov**, ki pa niso v zvezi z anarhisti drugih dežel, marveč izrastli so na španjskih tleh, in razvili se pri posebnih tamošnjih okoliščinah. — Vzrok je posebno beda in stiska med kmečkimi prebivalci. — Pred poslednjo revolucijo je bilo na Španjskem veliko državnega zemljišča, a kmetje so smeli tam pasti in kolikor toliko rabiti ta svet. Prišli so oderuhi vmes, ki so znali stvar tako obračati, da

kmetje niso mogli priti blizo in so se zemljišča prodajala bolj na debelo. Tako so prišli kmetje po nekodi ob vse, tisi oderuhi ali mešetarji so postali lastniki zemljišč. A ti novi gospodarji so bili trdi gospodje, in ko so veliko zemlje v last dobili, skrbeli so za to, da bi še delavce po ceni dobili, kratili so jim plačilo. Ljudstvo, ki ni imelo zaslužka, je zdvojilo nad vsem in si začelo samo pomagati. Tak je bil začetek ustaje, kakor povsod, sebičnost in samopridnost teh, ki imajo oblast in premoženje.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 23. aprila. (Hrvatski jezik v Dalmaciji.) Pravni odsek je danes zvečer obravnaval Bulatov predlog, da je pri sodnijah v Dalmaciji poleg italijanskega tudi hrvatski jezik vradni jezik. Vladni zastopnik je priporočal, naj se dotično določi v postavu sprejme z besedami, „da se smejo stranke posluževati v deželi navadnih jezikov“. Dr. Bulat je bil s tem zadovoljen, dr. Sturm pa je nasvetoval, naj se reče: „pri sodnji navadnega jezika“. Večina se je pa te zanke, ki so jo ji stavili levičarji, srečno izognila ter sprejela od vladnega zastopnika priporočeni izraz. Saj skušnja uči, da so po slovenskih deželah slovenske vloge odbijali ravno z izgovorom, da pri sodnijah navadni jezik je nemški, in da morajo biti vse vloge nemške. Ravno te zvijače bi se bili s časoma poslužili tudi v Dalmaciji, ter spodbijali hrvatske vloge, češ, da pri tamošnjih sodnijah velja kot vradni jezik le italijanski jezik in da morajo vse vloge biti italijanske. Prizadevanje Dalmatincev, da svojemu jeziku pridobé veljavo, ki se mu kot deželnemu jeziku spodobi, bi bilo toraj zastonj, ko bi bil obveljal Sturmov predlog.

Z Dunaja, 24. aprila. (Državni zbor) je danes obravnaval §. 21 šolske postave. Oglasilo se je bilo veliko govornikov, pa govorili so samo trije, Fürnkranz, Dumba in Löblich, potem je bil sklep obravnave in po govoru generalnega nasprotnega govornika dr. Koppa bilo je glasovanje, ker se je Bärnfeind z desnice odpovedal besedi. Dumba je nasvetoval neko spremembo §. 21, ki je bila pa zavrnjena s 169 glasovi proti 158. Pri ustnem glasovanju bil je potem §. 21 po nasvetu odsekov sprejet s 172 glasovi proti 159. K §. 23 oglasil se je k besedi profesor Exner, ker je na vsak način hotel govoriti pri šolske postavi, da bi ne ostal za svojimi tovariši Lustkandelnom, Suessom in Wildauerjem.

Z Dunaja, 24. aprila. (Pogreb nadvojvodinje Marije Antoniette) bode danes ob štirih popoldne. Truplo ranjke so sinoči ob desetih po Elizabetini železnici s Francoskega pripeljali na Dunaj. Na kolodvoru in po vseh ulicah zbralo se je bilo silno veliko ljudi, ki so prišli gledat veličastni sprevid. Z železničnim vlakom se je pripeljal ranjke oče, veliki vojv. Ferdinand toskanski, s svojima adjutantoma, pa dvornica ranjke, grofica Pace, in duhovnik, ki je spremljal truplo. Veličastni sprevid je šel po Marije-pomagaj in Babenbergovih ulicah v cesarsko palačo, kjer so v dvorni kapeli ranjko dejali na pare, in od koder jo bodo danes popoldne prepeljali v cesarske rakve pri oo. kapucinih na novem trgu.

Z Dunaja, 24. aprila. (Pekovski pomočniki) se kujajo in so danes delo popustili. Radi bi bili mojstre prisilili, da jim pripoznajo večjo plačo. Ne bi bila namreč majhna reč, ko bi Dunaj ostal brez potrebnega kruha! Pa mojstrom

je na pomoč prišlo vojaštvo, ki jim je na pomoč poslalo toliko vojaških pekov, da so spekli dovolj kruha. Nekteri pomočniki so že sprevidli, da je nespametno se kujati, in so se zopet lotili dela, eni pa se bodo gotovo tudi kmalo spametovali in k svojemu delu povrnili, kar je pa najhujših kričočev, jih mojstri sami nečejo več vzeti v službo in ti si bodo morali drugje iskati zaslužka.

Iz Celovca, 17. aprila. (O shodu nemškutarjev pri „Sandwirthu“. Zaupnica.) Župan iz Šmartna, komaj četrte ure od Celovca, poslal je „Miru“ pismo, v katerem s polnim podpisom oporeka sklepu slaboglasnega shoda pri „Sandwirthu“, kjer so Matsehnig, dva Seebacherja in več drugih nemškutarjev nekaj občinskih in krajno-šolskih svetovalecev vkup zbrali in proti slovenskim šolam ugovarjali. Na tem shodu so sklenili prošnjo do g. naučnega ministra, naj bi se pri koroškem šolstvu nič ne spremenilo, češ, da koroški Slovenec brez nemščine ne more živeti (?), da koroški Slovenci itak ne razumijo nove slovensčine (?) in več takih bedarij.

Da bi koroški Slovenec ne mogel brez nemščine živeti, je bedarija ali premišljena laž; kajti naši Slovenci so po večini kmetje, ki v javne službe se ne silijo. Kmet živi pa od tega, kar na polji pridela ali pa v hlevu priredi, ne pa od nemščine. Mnogo kmetov je že na kant prišlo, čeravno so nemško znali, mnogo jih pa dobro shaja, akoravno ne znajo nič nemškega, pa znajo dobro gospodariti in imajo lepa posestva. To je tedaj prazna fraza, da kmet brez nemščine ne more živeti. Če ima dosti žita in živine, bo to lahko prodal, ko bi tudi besede nemškega ne znal.

Pa s tem pregovorom slepijo že od nekdanj vse Slovence, tudi po Štajerskem in Kranjskem. V resnici jim pa le za to gré, da bi svoje ljudi za uradnike med Slovence posilili, to se pa najložeje zgodi, če Slovenci vsaj nekoliko nemškega znajo, potem se pa vsaj uradniškim sinčekom ni treba slovenski učiti in dobijo vse eno prej službo na Slovenskem, ko rojen Slovenec.

Župan iz Šmartna dobro povdarja, da se otroci še v osmih letih ne naučijo dobre nemščine, akoravno so šole čisto nemške; da znajo sicer nemško brati, pa ne razumejo, kaj berejo. Slovensko pa tudi težko berejo, ker se tega niso učili in jim je pismeni jezik res nekako potujen in težkoumljiv. Tako v resnici nobenega jezika ne znajo, in se ne morejo sami naprej izobraževati. Tudi obžaluje župan žalostno resnico, da na Koroškem še sodniki slovenskega ne znajo ter se poslužujejo tolmačev, kateri pogosto kmetove beseda narobe predstavljajo, kakor je on sam enkrat slišal, ko je bil navzoč pri sodnji v Barovljah.

Vse naše pritožbe bodo pa težko pred kaj vspeha imele in naše želje pred kdaj spolnjene, dokler ne dobimo nam prijaznega deželnega predsednika, ki bi naše potrebe izkušnje poznal.

Gosp. Einspieler je dobil novo zaupnico iz Šmihela pri Pliberku.

Hrvatska, 14. aprila. (O hrvatskem šolstvu.) Morebiti bode koga zanimalo izvedeti nekatere statistične podatke iz naše dežele glede šolske omike. V zedinjeni Hrvatski bilo je preteklega leta v vsem 1231 ljudskih šol, izmed katerih je bilo 1175 občinskih javnih, 12 confessionelnih javnih, 44 zasebnih; izmed teh je bilo dalje 111 zgolj deških, 123 zgolj de-

kliških, 997 pa za oba spola. Učni jezik je bil v 1165 šolah hrvatski v 48 nemški, v 14 madjarski, v 2 rusinski, v 2 slovaški. V 1152 šolah se je učilo dopoldan in popoldan, v 79 le pol dne, 918 šol je imelo po eno učno moč, 173 po dve, 27 po tri, 57 po štiri učne moči. 129 šol je bilo z učnimi pomočki popolnoma previdenih, 650 le dovoljno, 349 pomanjkljivo, 103 pa nič ne. Ljudske šole so bile nameščene v 1212 poslopjih, katerih 1127 je bilo lastnih, a 85 najetih. 665 teh poslopjij je bilo v dobrem stanu, 305 v srednjem, 242 v pomanjkljivem; šolska poslopja so obsegala 1682 šolskih sob in 1165 učiteljskih stanovanj. Učiteljske knjižnice so šteje 55.863 zvezkov, šolarske knjižnice 12.371 zvezkov. Vzdrževanje ljudskih šol je stalo pretečenega leta 1.021.729 gl. 28½ kr. Gledé na učne vspheh preveč, z ozirom na druge izdatke manj potrebne in manj koristne — premalo. Podučevalo je 1689 učnih moči, in poleg tega še 1009 veroučiteljev, ter 36 učiteljev za mašilo (?); potemtakem je podučevalo skupaj 2734 oseb. Šolodolžnih otrok je bilo 183.344 (98.038 dečkov, 85.306 deklic), šolohodnih pa le 99.032 (58.563 dečkov, 40.469 deklic); torej je ostalo brez šolskega nauka 84.292 otrok (39.475 dečkov, 43.817 deklic). Za ponavljavne šole godnih otrok in nedeljske šole obiskovati dolžnih je bilo 25.266, a le 20.255 jih je zadovoljilo svoje dolžnosti, 5011 jih je ostalo brez ponavljavnega nauka. — V zedinjenih hrvatskih zemljah obstajalo je 16 grajanskih ali kakor nekteri pravijo (menda po krivici) meščanskih šol: 10 „deških“, 6 deklških; deške so bile pristopne tudi dekletam. 14 je bilo javnih, 2 zasebne s pravico javnosti, stale so 98.839 gl., učilo je 141 učiteljskih oseb (114 moških, 27 ženskih), v grajanske učivnice pa je zahajalo 1137 otrokov. — Zemlja je plačala za ljudske in grajanske šole 1.120.569 gl. 12½ kr. Predavalo je 1830 učnih moči, s postranskimi učitelji 2895, v šolo pa je vse mladine hodilo 120.344.

Pazni čitatelj bo po premiselku teh podatkov pobaral, čemu se hrvatski kultusšef ogiba povedati, koliko je bilo učencev in učiteljic te ali one vere, zlasti judovske. Toliko je pač gotovo, da toliko nemških šol ne drže ne rimo-katoliki, ne pravoslavni. Nekteri menijo, da ko bi se to obelodanilo, kakor bi bilo tudi prav, bi se premnogi začudil. Že to je napačno, da se judje — in to kar gotovo iz verske popustljivosti, da ne rabim pravega izraza — identificirajo s Švabi ali Nemei. Jud je, kakor zgodovina in vsakdanja skušnja dokazuje, ves drug človek po mišljenju in ravnanju, ki slovanskemu plemenu nikoli in nikjer ni bil ne na korist ne na čast; to se jasno vidi na Hrvatskem, kjer Izraelci najprvo ter izključno podpirajo gledé šolstva svoje narodnjake, ker oni nečejo postati judovski Hrvatje. Hrvatsko učiteljstvo si je vstanovilo učiteljsko matice, ktera mu je ponos. Kedaj bode slovensko učiteljstvo postavilo si tako slaven spominek?

H.

Domače novice.

(„Slovenska Matica“ udom svojim naznanja): Po pravilih „Slov. Matice“ plačujejo družniki v prvi polovici vsakega leta — naprej, da se njih imena natisnejo v Imeniku in da prejemajo potem knjige. V treh — štirih mesecih bode Matica razpošljala svoje knjige

za l. 1882 in 1883 skupaj in tako nadomesti, kar je doslej zamudila; zahteva se pa, da tudi njeni udje storijo svojo dolžnost, in sklenjeno je (4. t. m. v 59. seji), da Spomenika ne dobi, kdor ni plačal vže za l. 1883. Da se torej Imenik prav sestavi in knjige oddajo le resničnim družbenikom, prosijo se po tej javni poti in vabijo poverjeniki in drugi, naj pošljejo svoje doneske vsi, kateri jih še niso, za l. 1882, pa tudi za l. 1883 vsaj do 15. junija t. l., da Matica dospé tako do svojega pravega reda.

(Diplomo častnega meščanstva) je izročila deputacija mestnega zastopa v Rudolfovem c. k. deželnemu predsedniku g. A. Winklerju. Pri deputaciji so bili mestni župan g. Kmetič, podžupan dr. Poznik in odbornik g. Vrtačič.

(Nova katoliška rokodelska družba) se snuje v Šent-Vidu nad Ljubljano. Po prizadevanji ondotnega č. g. župnika Andr. Volca sešlo se je 15. t. m. mnogo tamošnjih obertnikov k posvetovanju in vodja ljubljanske katol. rokodelske družbe, v. č. g. Jan. Gnjezda, pojasnil je navzočim pomen in namen ter osnovo taciš zadrug. Zbrani so sklenili, sestaviti pravila ter predložiti jih slavni vladi v poterjenje; in ko poterjilo prejmo, napraviti si berž družbino bandero. Tako je prav! Bi li ne kazalo tudi drugej, kjer je mnogo obertnije, n. pr. v Kamniku, Kranji, Radoljici, Teržiču, Postojni itd. osnovati podružnice ljubljanske katol. rokodeljske družbe? Kdor umé duš časa, bode rad pripomogel k temu.

(18 dijaških ustanov) je razpisanih do 16. maja,

(Porotne sodbe v Rudolfovem.) Za drugo porotno sejo pri c. k. okrožni sodnji je imenovan za predsednika g. Vincenc Jevnikar in za namestnika sta svetovalec gg, dr. Andrej Vojska in Gottfried Bruner.

(Razstava.) V Nici na Francoskem bode mednarodna razstava kmetijskih, obrtnijskih in umetnih stvari. Odperla se bo 1. decembra 1883 in končana 1. maja 1884. Oglasila se sprejemajo do 15. junija. Natančneje razjasnila daje trgovinska in obertniška zbornica v Ljubljani.

(V Idriji) je 22. t. m. umerl znani dvorni svetnik g. Marko Lipold.

Razne reči.

— Na Dunaju neki žugajo kruhopekovski pomočniki s „striki“, opušanjem dela in praznovanjem. Tirjajo, da vsakdanje delo traja le devet ur, ter se ne smé podaljšati tudi proti plači ne. Potem povikšanje plače, ki se vsak teden izplačuje. Vsaki trenutek sme delavec delo zapustiti, potem ko je dnevno delo izveršeno. Se vé, da smé ravno tako gospodar odpovedati. Gospodarji nasproti zatrdnajo, da pomočnikom pri obstoječih okoljščinah ne morejo plače zboljšati. Da to vse prebivalstvo jako močno zanima, se umé samo po sebi.

— Šolske palače pa uboge občine. V Jurklostru v laškem okraji na Stajerskem je jednorazredna šola. Šolska soba je v gradu in odkar je bila v ta namen popravljena, kar je precej denarja stalo, je priprava za šolo v vsacem oziru, zidovje je suho. Vse to je priznal celjski okrajni zdravnik. A okrajni šolski svet je ukazal krajnemu šolskemu svetu v Jurklostru, da mora predložiti načrt za novo šolsko poslopje, in da mora šola biti z ozirom na število učencev dvorazredna. Krajni šolski svet je ugovarjal, da je jeden razred zadosti, ker je večina otrok te fare ušolana v druge šole. Novo zidanje bi stalo kakih 6000 gl. a občani nikakor ne morejo tega plačati. Na to je c. kr. okrajni glavar Haas, predsednik okrajnega sveta, obsodil predsednika krajnemu šolskemu svetu v denarno kazen, ker ni predložil načrta za

zidanje. Deželni šolski svet je temu priterdil, a občina se je sedaj pritožila pri naučnem ministerstvu, kjer je sedaj vsa stvar. — Iz tega se vidi: 1. Kako važno je za domačine, ako dobé svoje ljudi v okrajne šolske svete. 2. Pa se vidi, da je šolska novela res potrebna, ker bode gorečnosti c. kr. oblasti stavila prave meje. — Slaba tolažba za občino, ako ima krasno šolsko poslopje, a kmetije zarad šolskih stroškov zadolžene. S tem pa nikakor ne zagovarjamo vmemarnost občin do šole, kratko malo ne. Le toliko mislimo, da bi se občinam ne nakladala neznosna bremena. To se nam potrebno zdi dostaviti, ker imajo marsikje ljudje denar za vse drugo — a le za šole ne.

— V Rimu je 21. apr. umerl kardinal Antici-Mattai.

Umrli so:

22. aprila. Marija Šivic, gostija 81 let, Lingove ulice 5, starost. — Karl Pertout, čevljar Poljanski nasip 50, pljč. tuberkuloza.

23. aprila. Marija Minder, pismonosa žena 58 let, Florijanske ulice 38. kaplja. — Alojzij Piteri, kaznjence 33 let, črev. katar. — Anton Lakner, 17 let, kron. tuberkuloza, oba na Poljanskem nasipu št. 50. — Albina Japel, njakerjeva hči 5 meseev, Purstal. ulice 8, vnetje pluč.

V bolnišnici:

22. aprila. Simon Podvis, 60 let, plučno vnetje. — Anton Levec, gostač 24 let, škrufuloze.

23. aprila. Katarina Logar, dninarjeva žena 52, vnetje pluč. — France Maslo, pek, blaznost.

24. aprila. Frančiška Oven, pekinja, 41 let, pluč. hramota.

Darila za „Národní Dom“.

Prenesek	9035	gld.	94	kr.
Iz pušice v gostilni pri „zlatem sodčku“	4	„	40	„
Puščavnik v Ribnici (1—½/12)	1	„	50	„
Čitalnica v Gornjemgradu pošlje čisti dohodek dveh veselie	9	„	—	„
G. Franjo Ravnikar v Ljubljani mesečni donesek	5	„	—	„
Iz pušice: pri Klobučarji v Bitinji 74 kr. na pošti v Premu 65 kr. pri Valenčiču v Kilovčah 15 kr.	1	„	54	„
Gospa Barbara Ahacič v Tržiči	5	„	—	„
G. And. Aljančič, korar v Celovei	5	„	—	„
Pri jour fixe lit. in zabavnega kluba dne 5. januarja nabranih	5	„	—	„
G. August Pressl v Ljubljani mesečne doneske za 3 mesece	6	„	—	„
Taročna družba pri g. A. pl. Kapusu v Kamnigoric	2	„	—	„
G. Luka Lazar v Kamnigoric	1	„	—	„
V Sarajevu: g. Franjo Oblak, račun. svetnik 2 gld., g. Josip Dobida, fin. koncepist 1 gld., g. Janko Pogorelec, rač. oficijal 1 gld., gosp. Jan Premrov, rač. asistent 1 gld.	5	„	—	„
G. Ferjan Miha v Mariboru	—	„	17	„
Na igralnih mizah v ljubljanski Čitalnici meseca decembra	23	„	08	„
G. Vinko Žega v Koprivi	2	„	—	„
G. Janez Kovač	—	„	50	„
G. dr. Jelovek nabral v Radoljici	18	„	30	„
Zastopniki banke Slavije: gg. Franjo Žlindra v Velikih Laščah 27 kr., Mat Hindovernik na Vidnu 49 kr., Ivan Grabar v Stebnu 48 kr., Ivan Rihteršič v Doberničah 72 kr.	1	„	96	„
Iz pušice pri g. Josipu Merharju v Dolenji Vasi	—	„	92	„
G. Josip Hribar, zastopnik banke „Slavije“ na Kerki	2	„	—	„
G. Ivan Nastran, zastopnik banke „Slavije“ v Radomlji	—	„	50	„
G. Miroslav Prelec, zastopnik banke „Slavije“ v Komnu	3	„	22	„
Iz pušice v gostilni pri „pošti“ v Boveu	1	„	30	„
Iz pušice v gostilni pri „Ekselu“ v Boveu	1	„	30	„
Iz pušice v kavarni „Merkur“	—	„	90	„
Ribnica	1	„	69	„
Neimenovan z dežele	10	„	—	„
Vkup	9154	gld.	23	kr.

Pri fari sv. Jakoba v Ljubljani so naprodaj

cerkveni stoli,

še lepi in dobro ohranjeni.

Kdor jih potrebuje, naj se oglasi pri m. župniku, prečast. gosp. Jan. Rozmanu. Dobil jih bode gotovo po pravi ceni.

Tisk „Katoliške tiskarne“ v Ljubljani.